NÄRINGSLIVETS PRODUCENTANSVAR

Klimat- och
näringslivsdepartementet
Diarienummer KN2026/01561

Sundbyberg, 2026-11-10

Remissvar från Näringslivets Producentansvar om ett nytt system för miljösanktionsavgifter

Näringslivets Producentansvar i Sverige AB (NPA) är en av Naturvårdsverket godkänd producentansvarsorganisation för förpackningar. NPA ägs av branschorganisationerna Dagligvaruleverantörerna (DLF), Svensk Dagligvaruhandel, Svensk Handel, Sveriges Bryggerier och Sprit & Vinleverantörsföreningen.

Inledning

Näringslivets Producentansvar välkomnar promemorians förslag om ett nytt system med fasta och rörliga miljösanktionsavgifter.

De föreslagna lag- och förordningsändringarna skapar de verktyg som behövs för att kunna införa effektiva, proportionella och avskräckande åtgärder mot friåkning på den cirkulära ekonomins område. Vi uppmanar regeringen att skyndsamt använda de möjligheter som ges i det nya systemet för att anpassa miljösanktionsavgifterna inom producentansvar för förpackningar.

Bakgrund – dagens sanktionsavgift mot friåkning är otillräcklig

Friåkare är producenter (av förpackningar, i vårt sammanhang) som inte är anslutna till en producentansvarsorganisation, samt producenter som inte redovisar samtliga sina förpackningar. Näringslivets Producentansvar har tidigare framfört (se remissvar KN2025/02333) vikten av att införa avskräckande sanktionsavgifter mot friåkning, och vi vill här utveckla den bakgrunden.

Näringslivets Producentansvar i Sverige AB
Box 1176
171 23 Solna
Besöksadress: Löfströms Allé 5, 1 tr

08-566 144 49
producer@npa.se
www.npa.se

559420-2391
Företaget har F-skattebevis
Styrelsens säte: Solna

NÄRINGSLIVETS PRODUCENTANSVAR

Artikel 68 i EU-förordningen om förpackningar (Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2025/40) anger att medlemsstaterna ska inför sanktioner som ska vara ”effektiva, proportionella och avskräckande” för överträdelser av bestämmelserna i förordningen.

Sverige lever inte upp till detta krav.

För det första är dagens sanktionsavgift inte avskräckande. 30 000 kronor för att inte vara ansluten till en producentansvarsorganisation saknar avskräckande effekt. Avgiften ligger långt under EU-länder som Tyskland och Frankrike.

För det andra är sanktionen inte proportionell. Den tar inte hänsyn till om producenten är ett mikroföretag eller ett stort företag. Den tar inte hänsyn till om producenten sätter en förpackning på marknaden eller en miljon.

För det tredje är sanktionen inte effektiv. I Naturvårdsverkets rapport *Kartläggning av plastflöden i Sverige 2023* kan man utläsa att icke-registrerade producenter står för omkring 40 procent av plastförpackningarna som sätts på den svenska marknaden, motsvarande uteblivna avgifter på cirka 600 miljoner kronor per år.

Friåkningen är allvarlig av flera anledningar.

När producenter endast tar ekonomiskt ansvar för sex av tio förpackningar urholkas grundprincipen om att förorenaren betalar. Det belastar ansvarstagande producenter med högre kostnader och skapar en orättfärdig ekonomisk konkurrensfördel för friåkare. Kostnaderna för insamling och återvinning fördelas inte rättvist mellan ansvariga aktörer.

Att få en producent att ta steget från att vara en friåkare till att ansluta sig till en producentansvarsorganisation är inte bara en ekonomisk fråga. Det inlemmar också producenten i hela systemet med producentansvar för förpackningar. Genom att vara ansluten till en producentansvarsorganisation tas ett avgörande steg för att också rapportera på rätt sätt, designa förpackningar för återvinning, följa krav på återvunnen råvara, med mera.

Vägen framåt –det nya systemet kan användas för ett producentansvar där fler deltar

Avskräckande avgifter

Näringslivets Producentansvar har tidigare framfört att ett sätt att göra sanktionsavgiften mot friåkning avskräckande och kännbar är att koppla den till företagets omsättning. Vi välkomnar att omsättning finns med som en aspekt i promemorians förslag, dels genom att den finansiella ställningen är en av de aspekter som det ska tas hänsyn till för rörliga miljösanktionsavgifter och dels genom att flera fasta miljösanktionsavgifter delas upp i två olika nivåer för små företag respektive medelstora och stora företag.

Proportionella avgifter

Vi välkomnar även övriga förslag för vilka hänsyn som ska tas för att avgöra storleken på en rörlig miljösanktionsavgift, där 2 kap 6 § i den föreslagna förordningen bland annat lyfter

fram överträdelsens karaktär och omfattning samt om överträdelsen har begåtts med uppsåt eller av oaktsamhet. Genom att tillämpa dessa aspekter kan en sanktion mot friåkare göras proportionell.

Effektiva avgifter

Det lyfts i promemorian fram (s 44) att en rörlig miljösanktionsavgift inte präglas av samma enkelhet som en fast avgift. Det må vara så att enkelhet i vissa fall kan leda till att en tillsynsmyndighet kan besluta om fler sanktionsavgifter, men detta är inte något som har avspeglas i producentansvaret för förpackningar; här har inte några miljösanktionsavgifter mot friåkare beslutats under 2024 eller 2025. Enkelhet kan alltså inte vara ett argument för att behålla de nuvarande sanktionerna mot friåkare. Nivån på avgiften är viktig, men behöver också kombineras med att ansvarig myndighet arbetar aktivt med tillsyn. Från 2026 har Naturvårdsverket fått extra medel för tillsyn över producentansvar, vilket är en grundförutsättning rör att avskräckande avgifter också ska kunna bli effektiva.

Använd samma upplägg som för ekodesign

Näringslivets Producentansvar menar att det upplägg som promemorian tillämpar för EU-förordningen om ekodesign även är lämpligt för EU-förordningen om förpackningar.

Det finns flera likheter mellan de två EU-förordningarna. Bägge anger att medlemsstaterna ska införa sanktioner som ska vara effektiva, proportionella och avskräckande. Bägge handlar om det grundläggande funktionssättet för en cirkulär ekonomi.

Två nivåer av fast avgift

För vissa överträdelser inom ekodesign föreslår promemorian fasta miljösanktionsavgifter på två olika nivåer: en för små företag och en för övriga företag.

Samma princip kan tillämpas för producentansvar för förpackningar, och bör vara lämpligt särskilt för överträdelser som handlar om försenat lämnande av uppgifter till Naturvårdsverket (såsom promemorians föreslagna 16 kap. 25–27 §§). I linje med upplägget för ekodesign kan avgiften för medelstora och stora företag lämpligen vara dubbelt så hög som för små företag.

Rörlig avgift

För andra överträdelser inom ekodesign föreslår promemorian istället rörlig avgift.

På samma sätt bör en rörlig avgift användas för friåkning inom producentansvaret för förpackningar. Då kan man ta hänsyn till företagets omsättning och överträdelsens allvarlighetsgrad. I och med att det grundläggande systemet inrättas med denna promemorias förslag – i form av att det ska sättas en högsta och lägsta nivå, och vilka faktorer det ska tas hänsyn till – återstår egentligen bara att fastställa beloppsgränser. Vi menar att man kan använda samma belopp som för att släppa ut produkter som inte

NÄRINGSLIVETS PRODUCENTANSVAR

uppfyller gällande ekodesignkrav (promemorians 20 kap. 1 §), alltså lägst 50 000 kronor och högst 5 000 000 kronor.

Låt oss illustrera behovet av ett brett beloppsspann. En stor majoritet av producenterna som är anslutna till Näringslivets Producentansvar betalar årliga förpackningsavgifter under dagens belopp på 30 000 kronor; för dem skulle en miljösanktionsavgift överskrida kostnaden för att ta sitt producentansvar. Men dessa producenter står för en mycket liten andel av den totala mängden förpackningar. De flesta förpackningarna sätts på marknaden av ett fåtal stora aktörer. Nästan 2 000 producenter betalar förpackningsavgifter över 50 000 kronor årligen. Mer än 300 producenter betalar över 1 000 000 kronor årligen. Mer än 100 producenter betalar över 5 000 000 kronor. Även om det sannolikt finns färre friåkare bland de riktigt stora producenterna behövs ett brett spann för att tillsynsmyndigheten ska ha ett tillräckligt effektivt verktyg mot alla typer av överträdelser.

Det bör vara möjligt att göra denna ändring redan nu, i samband med att regeringen fattar beslut om det nya systemet för miljösanktionsavgifter. Ifall regeringen väljer att inte göra det nu bör denna fråga utredas skyndsamt inom Regeringskansliet eller med Naturvårdsverkets hjälp.

Sammanfattningsvis: Promemorian tillhandahåller de verktyg som behövs för att kunna införa effektiva sanktioner mot friåkning och se till så att alla producenter på ett rättvist sätt bidrar till en cirkulär ekonomi. Vi uppmanar regeringen att använda de verktygen.

Med vänlig hälsning,

Henrik Nilsson

Chef Marknad & Samhällskontakter

Näringslivets Producentansvar i Sverige AB